

Pregledni rad

UDK 821.164.44:398.09Butorac P.

Aleksandar RADOMAN (Podgorica)

Fakultet za crnogorski jezik i književnost – Cetinje

aleksandar.radoman@fcjk.me

PAVAO BUTORAC KAO PROUČAVALAC BOKELJSKE USMENOKNJIŽEVNE BAŠTINE

U ovome radu dat je osvrt na dio istraživačkih interesovanja peraškoga historičara, teologa i kulturologa Pavla Butorca (1888–1966) vezanih za bokeljsko usmenoknjiževno nasljeđe, odnosno za korpus peraških pretežno usmenoknjiževnih zbornika nastalih u periodu od kraja XVII do početka XIX vijeka. Premda je objavio brojne radove u periodu prije Drugoga svjetskoga rata ili neposredno nakon njegova okončanja, najvrednije Butorčeve monografije o povijesti Boke Kotorske publikovane su tek tri decenije nakon njegove smrti, zahvaljujući predano-me radu don Srečka Majića na njihovu priređivanju i štampanju. Jedna od tih monografija, kapitalna interdisciplinarna *Kulturna povijest grada Perasta*, upravo je ključni izvor za interpretaciju Butorčevih pogleda na bokeljsku usmenoknjiževnu tradiciju, budući da predstavlja najznačajniji osvrt na taj literarni korpus u prvoj fazi istraživanja peraških pjesmarica – od njihovih otkrića i prvih opisa u djelu Srečka Vulovića i Valtazara Bogišića pa do sredine XX vijeka, kad istraživanjima Miroslava Pantića započinje nova faza proučavanja toga korpusa.

Ključne riječi: *Pavao Butorac, Perast, istorija kulture, usmena književnost*

Vrijedno historiografsko, teološko i kulturološko djelo Pavla Butorca – dugo zapostavljeno i na marginama naučnih interesovanja – u posljednje tri decenije prezentirano je javnosti zahvaljujući u prvome redu prilježnome čuvaru bokeljske starine, don Srećku Majiću. Svojevrsni izdavački poduhvat započeo je krajem 90-ih godina XX vijeka štampanjem pojedinih Butorčevih djela u izdanju peraške „Gospe od Škrpjela“ da bi bio zaokružen pojavom Butorčevih desetotomnih Izabраних djela, koje su za štampu priredili don Srećko Majić i Slavko Dabinović. Postala su nam tako zaslugom dvojice vrijednih priređivača dostupna najznačajnija djela Peraštanina Pavla Butorca, od kojih su mnoga prvi put objavljena upravo u okviru ove edicije ili ranijih izdanja „Gospe od Škrpjela“. Zahvaljujući tim izdanjima, Butorac je zauzeo prestižno mjesto u panteonu najznačajnijih istraživača bokeljske povijesti, duhovnosti i kulture. U ovome ćemo se prilogu osvrnuti na samo jedan segment njegova rada – onaj vezan za opis i vrednovanje peraških usmenoknjiževnih pjesmarica nastalih u periodu od kraja XVII do početka XIX stoljeća.

Kako navodi don Ante Dračevac, Pavao Butorac rođen je 26. 3. 1888. godine u Perastu, u familiji Jakova Butorca, porijeklom iz okoline Senja, i Peraštanke Jele, rođene Brajković. Osnovnu je školu završio u Perastu, gimnaziju u Kotoru, a teologiju u Zadru. Za sveštenika je zaređen 1910. godine, nakon čega je obavljao dužnosti upravitelja župe u Dobroti, potom katehete u gimnaziji i srednjim školama te profesora u Kotoru, Zadru i Splitu. Od 1918. do 1920. godine bio je rektor šemeništa u Kotoru. Za kotorskoga biskupa imenovan je 1938. godine, potom je od 1940. godine administrator Dubrovačke biskupije, a od 1950. bio je dubrovački biskup. Rimokatolički Bogoslovski fakultet u Zagrebu dodijelio mu je 1964. godine doktorat *honoris causa* teologije. Preminuo je u Dubrovniku 22. 11. 1966. godine (Lupis et al, 2016: 23). Butorac je još od 1913. godine sarađivao s brojnim časopisima, a do Drugoga svjetskog rata objavio je i veći broj zasebnih publikacija, mahom historiografskoga karaktera. Njegova autorska djela povjesničar Vinicije B. Lupis podijelio je u tri skupine: 1. historijsko-religiozna, 2. filozofsko-kulturna i 3. teološko-hagiografska (Lupis et al, 2016: 12). U okviru prve cjeline provlađavaju radovi iz oblasti bokeljske istorije, među kojima se izdvajaju *Boka kotorska od najstarijih vremena do Nemanjića* (1926–1927), *Gospa od Škrpjela* (1928), *Opatija Sv. Jurja kod Perasta* (1928), *Zmajevići* (1928), *Razvoj i ustroj peraške općine* (1998), *Kotor za samovlade* (1999), *Kulturna povijest grada Perasta* (1999), *Boka kotorska u 17. i 18. stoljeću – politički pregled* (2000)... Komentarišući široku arhivsku podlogu Butorčevih istraživanja i za ono vrijeme inovativni metodološki pristup, Lupis primjećuje: „Arhivska građa koja je Pavlu Butorcu bila na raspolaganju ponukala ga je da razvije analitičku metodu u dokučivanju povijesnih procesa koji su se odvijali na području

Boke, a ne kao što je do tada bilo uobičajeno, da politička povijest diktira istraživanja povijesnih procesa. (...) Usprkos uvidu u arhivsku građu svakodnevice Boke kotorske, Butorac je, poput Braudela, stvorio sinteze trajne vrijednosti, iz kojih izvire svakodnevni život stvarnih ljudi iz prošlih vremena.“ (Lupis et al, 2016: 11)

Nakon Srećka Vulovića koji je zaslužan za otkriće i prve opise peraških usmenoknjiževnih zbornika (Radoman, 2022: 64–74), Butorac je prvi Peraštanin koji se detaljnije zanimao za bokeljsku i osobito perašku starinu, pa nije zaobišao ni bavljenje peraškim usmenoknjiževnim zbornicima. Premda je, kako smo već rekli, još između dva svjetska rata obavio istraživanja i napisao znatan broj vrijednih monografija o istoriji Boke te objavio nešto manjih radova, Pavao Butorac je tek u naše vrijeme zahvaljujući trudu don Srećka Majića koji je iz rukopisa objavio veći broj njegovih knjiga, otkriven kao vrijedan proučavalac bokeljske prošlosti, političke, crkvene i kulturne. Kapitalna Butorčeva monografija *Kulturna povijest grada Perasta*, nastala pred Drugi svjetski rat, tako je prvi put štampana 1999. godine (Butorac, 1999). Upravo se u toj knjizi Butorac osvrnuo i na peraške usmenoknjiževne zbornike u trećem dijelu knjige pod naslovom „Književnost i umjetnost“, premda na njih ukazuje uzgredno i u drugim djelovima svoje knjige. Peraške zbirke Butorac spominje i u knjizi *Gospa od Škrpjela*: „Takvih pjesmarica sa pjesmama o boju i s drugima, što su u običaju u Perastu, bilo je prije po peraškim kućama.“ (Butorac, 1928: 65) U knjizi *Zmajevići* takođe spominje sakupljački rad u Boki, pripisujući Andriji Zmajeviću da je prvi „sabirao narodne pjesme. Osobito peraške, od kojih mnoge (...) baš tada nikoše.“ (Butorac, 2003: 22–23)

Pišući u svojoj monografiji *Kulturna povijest grada Perasta* o „narodnoj knjizi u Boki“, misleći pritom na književnost na narodnome jeziku, Butorac zapaža: „Gdje se peraška i uopće bokeljska književnost osjeća slobodnijom, to je narodna epika. Junačka je pjesma, barem upogled bugarštica, skoro autohtona, premda se ni ovdje ne mogu da *apriori* poreku naizmjenični utjecaji. Perast je za bugaršticu njezino vlastito područje. Deseteračke pjesme zasigurno, a deseterački pandani bugarštica vrlo vjerojatno, nikoše prije Kačićeve pjesmarice (1756.), koja je bila omiljena u Boki, osobito u pomorskim krugovima, kaono pisan spomenik herojskih pradjedovskih djela.“ (Butorac, 2011: 519)

No prije nego što je ponudio osvrt na bugarštice i deseteračke epske pjesme Butorac je u svojoj monografiji ukazao i na druge oblike usmene književnosti, koje doduše ne ubraja u „narodnu pjesmu“, niti klasifikuje prema uobičajenim žanrovskim modelima. Ljubavne lirske pjesme opisuje u okviru potpoglavlja „Erotika“, a zatim daje još dvije cjeline, „Satira“ i „Počasnice“. Uz opasku da je usljed istorijskih okolnosti i dugotrajnih peraško-turskih su-

koba, u Perastu prevladala epika, te da je „erotika“ slabo zastupljena, Butorac donosi vrijedna zapažanja pored ostaloga i o rukopisima koji su nam danas nedostupni te izvjesne podatke o načinu i okolnostima izvođenja pojedinih lirskih pjesama. O ljubavnoj lirici svjedoči ovo: „Do danas se očuvaše neke ljubavne pjesme, koje uglavnom nastase u novije doba, a pjevaju se prilikom nekih svečanosti, kad se 'mladići' pod vojvodom okupe na zajednički rad i zajedničko veselje.“ (Butorac, 2011: 535) Tu pominje jednu pjesmaricu Josipa Matikole Šilopija u kojoj se nalazi pjesma „Oj vesela veselice“, koja je u njegovo vrijeme bila u privatnome vlasništvu, a kojoj nijesmo uspjeli ući u trag tokom naših istraživanja peraških pjesmarica. Butorac veli da se u toj zbirci može pronaći još „gdjekoja ljubavna“ pjesma „ne bez osjećaja“, pa je po njemu Šilopi „jedini domaći pisac, koji se barem donekle *ex professo* pozabavio ovom vrstom pjesništva.“ (Butorac, 2011: 535) Butorac pominje veći broj pjesama te ukazuje na to da ih je „uglazbio“ Dionisije de Sarno, upućujući na De Sarnovu knjigu *Narodne pjesme (za pjevanje i klavir)* objavljenu u Beogradu 1896. godine. U kratkome osvrtu na liriku Butorac skreće pažnju na lirske pjesme iz zbirke Nikole Mazarovića, pri čemu ne odvaja one autor-ske od onih usmene provenijencije. Na tu zbirku se poziva i u potpoglavlju naslovljenom „Satira“, đe ukazuje da je satira u Perastu bila „u običaju“ te da su se prijateljski sastanci „začinjali šalom i ruganjem“ (Butorac, 2011: 537). Za te „trivijalne sastavke“ svjedoči da su primjereni mentalitetu bokeljskih primoraca koji su po prirodi „ujedljivi“ i skloni „bockanju“. Navodi i neke zanimljive podatke o tome kako su se izvodile i što im je bio cilj: „*Satire* su se pjevale skupinama i pojedincima, i raznosile od kuće do kuće, a lijepile su se na stupu Vijeća za zdravstvo na pjaci. A mnogo je služila ovakva vrst poezije za izliv zajedljivosti između pojedinih mjesta.“ (Butorac, 2011: 538)

Pažnju je Butorac posvetio i počašnicama, za koje koristi termin „počasnice“, tvrdeći da „ni danas ni u starini“ u Perastu nije bila poznata verzija „počasnice“, što je u nesaglasju s pisanjem Srećka Vulovića koji u tekstu o toj formi upućenom Bogišiću veli da „u Perastu napitnice dolaze jedino pod imenom Počasnica te se i tako izgovaraju“ (Pantić, 1961: 225), ali i još prije njega, Vuka Stefanovića Karadžića koji je 1834–1835. godine boravio u Perastu i zabilježio, a potom u prvoj knjizi *Srpskih narodnih pjesama* i objavio 12 „počasnica“. O specifičnosti te usmenoknjiževne vrste Butorac veli: „Peraške su počasnice i po svome ustroju i po duhu i po jeziku čist domaći rod.“ (Butorac, 2011: 540–541) Po njegovu mišljenju počasnice potiču iz XVII stoljeća, mada ostavlja mogućnost da ima i starijih. Zapaža da ih ima različitoga metra, ali i različite tematike, da su se pjevale karakterističnim „napjevom“, da imaju stereotipne pripjeve na kraju te notira zbirke u kojima se mogu naći, od one Nikole Burovića, koju slijedeći Vulovića pripisuje Andriji Zmajeviću i datira

u četrdesete godine XVIII vijeka, preko one Nikole Mazarovića, do „male pjesmarice Balovićeve“, za koju veli da je u drugoj polovini XIX stoljeća pisana rukom Andrije Balovića, a za koju smo utvrdili da je znatno starija. Nastojeći da ih tipološki odredi, o njima bilježi i ovo: „Neke imaju karakter napitnica ili nazdravica, tako ona 'vojvodi od kumpanjije' ili sucu. Većina ih nema značaj napitnice, iako ih se nekoliko odnosi na junake uopće; tako sve počasnice nisu ujedno i prigodnice. Odnose se u većini na erotske motive; poneke su valjda u vezi s vjeridbom, a inače su uglavnom slobodne, pa čak i vrlo trivijalne rugalice. Ima ih i lijepo građenih, ali ih je i bez smisla i bez ikakva ukusa, pa se dobiva dojam, da su kojekakvi slobodarci šaljivdžije odabirali baš ovakvu formu, koja ne traži mnogo, za izliv kojekakvih trivijalnih motiva.“ (Butorac, 2011: 541) Treba svakako imati u vidu da takva ocjena počasnica Pavla Butorca može biti rezultat njegova visokog crkvenoga čina, pa je odveć slobodna tematika jednoga broja počasnica ostavljala nepovoljan utisak na njega, a u vrijeme kad piše o njima, kako svjedoči Vulović (Pantić, 1961: 225–226), počasnice već odavno funkcionišu izvan svojega primarnog socio-kulturnog ambijenta, pa otud i Butorčeva nesigurnost o njihovu kontekstualiziranju.

U poglavlju „Narodna pjesma“ Butorac opširnije piše o peraškim bugaršticama i deseteračkoj epici. Rekonstruišući istorijat publikovanja i otkrića peraških bugarštica, Butorac opisuje rukopise o kojima su već pisali Vulović i Bogišić. Istina, u nastojanju da identifikuje zapisivača Balovićeve zbirke, kojeg je Vulović u jednom pismu Bogišiću tačno prepoznao u Juliju Baloviću, Butorac griješi pa tu zbirku, a na osnovu usporedbe rukopisa, pripisuje Marku Baloviću. S dosta sigurnosti u izlaganju, no s premalo argumenata, Butorac nastoji dokazati da je bugarštice iz zbirke Julija Balovića sastavljao pomorski kapetan Marko Martinović,¹ a njihove deseteračke pandane iz zbirke Nikole Mazarovića, Markov sin, Drago Mazarović. Sasvim slobodno, bez ikakvih stvarnih argumenata, Butorac iznosi i pretpostavku da je autor većega broja deseteračkih pjesama iz zbirke Nikole Mazarovića mogao biti Krsto Mazarović. Kad opisuje jezičke osobenosti, naglašava jake ostatke ikavštine i tragove čakavštine, što je samo razrada njegovih naučno neutemeljenih konstrukcija o izvornoj čakavštini u Boki. No zanemare li se ti ishitreni zaključci, Butorac

¹ Tu pretpostavku Butorac temelji na jednome podatku iz knjige *Storia di Perasto* Francéska Viskovića da je Marko Martinović autor pjesme o oslobođenju Herceg Novoga, no iz podatka koji donosi Visković da je pjesma posvećena Vicku Bujoviću izvjesno je da nije riječ o bugarštici u kojoj se Vickovo ime ni ne pominje (Viscovich, 1898: 277). Riječ je, naime, o pjesmi na talijanskome jeziku *Veoma tačan izvještaj o opsadi i zauzeću Herceg-Novoga koji su načinile slavne trupe Prejasne Venecijanske Republike 1687* (*Giustissima relatione dell' assedio ed acquisto di Castelnuovo, fatto dalle gloriosissime armi della Serenissima Republica di Venetia l'anno 1687*) koju je Martinović pod pseudonimom Knez od Kumbora (Conte di Combur) štampao u Veneciji 1698. godine (Pantić, 1990: 213).

je prvi autor koji detaljnije piše o tematsko-motivskim osobenostima peraških bugarštica, potcrtavajući i leksičke karakteristike te uvodeći u raspravu i pitanje odnosa prema deseteračkoj epici. Raspravu je temeljio na pažljivo proučavanju zbirki Nikole Burovića, Julija Balovića, Nikole Mazarovića, Andrije Balovića, a konsultuje i pominje i druge manje zbirke (Ivana Kolovića, Tripa Smeće...). Neka svoja uopštena razmišljanja o bugaršticama formuliše ovako: „Nije sigurno, da li su se bugaršnice ili bugarke, sa svojim stihom petnaestercem ili šesnaestercem, koji prepolovljen dava dva osmerca, u Perastu i pjevale. To bi se moglo naslutiti, ali ne i sigurno utvrditi, pripjevnim priloškom iza prvoga stiha. Taj je pripjev uvijek šesterac. Svakako se rado bugarilo, ali, ako se pjevalo, nije poznato, kako se pjevalo, ni da li uz pratnju gusala ili kojeg drugog glazbala ili i bez glazbala, kao još danas počasnice. Vjerojatnije, da je bugarštica poslužila za zabavu dokonj peraškoj gospodi, kad su nakon dalekih i teških putovanja potražili sjenku kućnog ognjišta. Inače, ako se pjevalo, teško je shvatiti da se pri poslovičnoj konzervativnosti bokeljskog svijeta u shvaćanju društvenih odnosa i pri njegovoj isto tako poslovičnoj ljubavi za tradiciju i stare običaje, nije održao nikakav sigurniji trag ili podatak o tome.“ (Butorac, 2011: 543–544)

Butorac na osnovu izvrsnoga poznavanja arhivskih podataka ispravlja greške u datiranju pojedinih istorijskih događaja opisanih u bugaršticama, a koje se nalaze uz same naslove pojedinih pjesama u zbirkama. Isto tako daje i pouzdanu istorijsku kontekstualizaciju nastanka deseteračkih epskih pjesama, bilo kroz opis globalnih istorijskih tokova antiosmanskih vojnih akcija u Evropi, bilo kroz opis lokalnih povijesnih refleksija, uključujući i posebno značajni događaj, prispijeće hajduka u Boku. Za njega ne postoji nikakva dilema koji su to staleži bili nosioci usmene poezije: „Ali su sa svim tim i deseteračke pjesme lako u Perastu nastale upravo u boljim krugovima, jer su se ovi najviše bavili bojnim pothvatima, a u kućnome zatišju pjesništvom. Nego, barem deseterci lako postadoše svojinom svega pučanstva. Već je istaknuto, da su se dokona gospoda za zabavu bavila bugaršticama.“ (Butorac, 2011: 551) Butorac i u opisu rukopisa Julija Balovića, kao i u opisu rukopisa Nikole Mazarovića, daje vrlo kratke opise fabule svake pjesme ponaosob, kadšto dodajući i ocjenu o njenoj uspjelosti. O deseteračkoj epici u Perastu na samome kraju iznosi lapidaran i posve tačan sud: „Tako je peraški deseterac najdotjeranija slika peraškoga života i duha, osobito kroz XVII. st., zrcalo stradavanja, čudi i navika, koje radikalnom izmjenom političkih i socijalnih prilika uglavnom iščezoše.“ (Butorac, 2011: 565–566)

Pavao Butorac je u svojoj monografiji o kulturnoj istoriji Perasta, objavljenjnoj više od pola vijeka nakon njena nastanka, ponudio vrijednu sintezu dotadašnjih saznanja o peraškoj i uopšte bokeljskoj usmenoknjiževnoj baštini,

osvrćući se i na pojedine zbirke koje su predmet našega istraživanja, nekad iz prve, a nekad, čini se, iz druge ruke. Pjesmaricama Julija Balovića i Nikole Mazarovića posvećuje osobitu pažnju, ulazeći u pojedinosti vezane za pjesme iz te dvije zbirke, dok pjesmaricu Nikole Burovića, tada još uvijek povezivanu s imenom Andrije Zmajevića, spominje, ali o njoj, sva je prilika, zna samo na osnovu Vulovićevih i Bogišićevih vijesti. Vidno je to i iz njegova suda da se u Boki nijesu sačuvale pjesme o oslobođenju Beča 1683. godine, iako baš taj događaj opjeva „Bugarka od Beča grada ćesarova“ iz zbirke Nikole Burovića (Burović, 2017: 72–76), ali i jedna od pjesama iz zagrebačkoga rukopisa IV a. 30, koja se nalazi na 63. strani rukopisa i nosi naslov „Početak pjesni od Beča“. No uprkos nekim isuviše smjelim zaključcima, Butorčev je doprinos konstituisanju druge, interpretativne faze izučavanja peraških usmenoknjiževnih pjesmarica, svakako od nemaloga značaja.

Pored toga, izgleda da se Butorac interesovao i za publikovanje nekih zbirki ili bar izbora iz rukopisa, što bi se dalo zaključiti na osnovu jedne bilješke Matije Murka, koji u prvoj knjizi svoje znamenite monografije *Tragom srpsko-hrvatske narodne epike* svjedoči: „Pavao Butorac, u vrijeme mog putovanja profesor gimnazije, govorio mi je, da u peraštanskim kućama ima više rukopisnih zbirki epskih pjesama i da za Jugoslavensku akademiju u Zagrebu priprema izdanje do danas nepoznatih bugarštica i epskih pjesama u desetercu iz 17. vijeka.“ (Murko, 1951: 276) Svoja je terenska istraživanja Murko realizovao 30-ih godina XX vijeka pa se i ovo svjedočenje odnosi na taj period. Prava je šteta što Butorac nije okončao započeti posao na priređivanju rukopisnih zbirki kako zbog njegove nesumnjive osposobljenosti za taj posao te izuzetne upućenosti u povijesni i kulturni milje u okviru kojega su te zbirke nastajale, tako i zbog onovremenoga stepena očuvanosti arhivskoga fonda koji je istraživačima nudio neuporedivo više prostora za proučavanje peraškoga i bokeljskog usmenoknjiževnoga nasljeđa.

Kad se sagleda u cjelini doprinos Pavla Butorca izučavanju bokeljske usmenoknjiževne tradicije može se zaključiti da je riječ o najznačajnijem proučavaocu toga nasljeđa u prvoj fazi proučavanja peraških usmenoknjiževnih zbirki koja je uslijedila nakon što su Srećko Vulović i Valtazar Bogišić predložili javnosti postojanje toga korpusa nastaloga od kraja XVII do 30-ih godina XIX stoljeća. Sve do istraživanja Miroslava Pantića koja započinju sredinom XX vijeka – što će znatno proširiti krug interesovanja za ovaj korpus – Butorčevi opisi i ocjene biće najrelevantniji izvor o pjesmaricama. Tim prije što su istraživači nakon Vulovića i Bogišića o njima pisali iz druge ruke, na osnovu Bogišićeva izdanja dijela toga korpusa, dok je Butorac svoje sudove temeljio na neposrednome uvidu u rukopise i koristio u to vrijeme još uvijek dostupnu bogatu građu crkvenih, privatnih i porodičnih arhiva. Izuzmu li se izvjesne

nepreciznosti i nepotvrđene hipoteze, Butorčev je rad na proučavanju bokeljskoga usmenoknjiževnog nasljeđa – baš kao i njegov ukupni historiografski i kulturološki rad – od izuzetnoga značaja za sagledavanje i razumijevanje bokeljske kulturne, duhovne i političke povijesti.

Literatura

- Burović, Nikola. 2017. *Pjesmarica Nikole Burovića*. Priredili Aleksandar Radoman & Adnan Čirgić, Cetinje – Podgorica: Fakultet za crnogorski jezik i književnost & Sekretarijat Glavnoga grada.
- Butorac, Pavao. 1928. *Gospa od Škrpjela*. Sarajevo: Nakladom svetišta Gospe od Škrpjela.
- Butorac, Pavao. 1999. *Kulturna povijest grada Perasta*. Perast: Gospa od Škrpjela.
- Butorac, Pavao. 2003. *Zmajevići*. Perast: Gospa od Škrpjela.
- Butorac, Pavao. 2011. *Kulturna povijest grada Perasta*. Zagreb: Durieux.
- Lupis, Vinicije B. et al. Ur. 2016. *Kotorski i dubrovački biskup Pavo Butorac – život i djelo. Zbornik radova okrugloga stola održanog u lipnju 2016. u Kotoru*. Kotor: Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore & Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar“ – Područni centar Dubrovnik & Hrvatska bratovština „Bokeljska mornarica 809“ – Rijeka.
- Murko, Matija. 1951. *Tragom srpsko-hrvatske narodne epike: Putovanja u godinama 1930–1932*. I. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Pantić, Miroslav. 1961. „Prepiska Srećka Vulovića i Valtazara Bogišića“, *Zbornik istorije književnosti*, knj. 2: 203–231.
- Pantić, Miroslav. 1990. *Književnost na tlu Crne Gore i Boke Kotorske od XVI do XVIII veka*. Beograd: Srpska književna zadruga.
- Radoman, Aleksandar. 2022. *Usmena književnost Boke Kotorske do 1833. godine*. Cetinje: Fakultet za crnogorski jezik i književnost & Crnogorski PEN centar.
- Viscovich, Francesco. 1898. *Storia di Perasto*. Trieste: Tipografia del Lloyd Austriaco.

Aleksandar RADOMAN

PAVAO BUTORAC AS A RESEARCHER OF BOKA'S ORAL LITERARY HERITAGE

In this paper, the author reflects on some of the research interests of the Perast's historian, theologian and culturologist Pavao Butorac (1888–1966) related to Boka's oral literary heritage, i.e., the corpus of predominantly oral literature collections from Perast created in the period from the end of the 17th to the beginning of the 19th century. Although he published numerous works in the period before World War II or immediately after it, Butorac's most valuable monographs on the history of Boka Kotorska were only published three decades after his death, thanks to the dedicated work of Don Srećko Majić. One of these monographs, the major interdisciplinary study entitled Cultural History of the City of Perast, is precisely the key source for interpreting Butorac's views on the Boka's oral literary tradition, since it represents the most significant reference to this literary corpus in the first phase of research into Perast songbooks – from their discovery and first descriptions in the works of Srećko Vulović and Valtazar Bogišić to the mid-20th century, when Miroslav Pantić's research marked a new phase of studying this corpus.

Key words: *Pavao Butorac, Perast, cultural history, oral literature*